

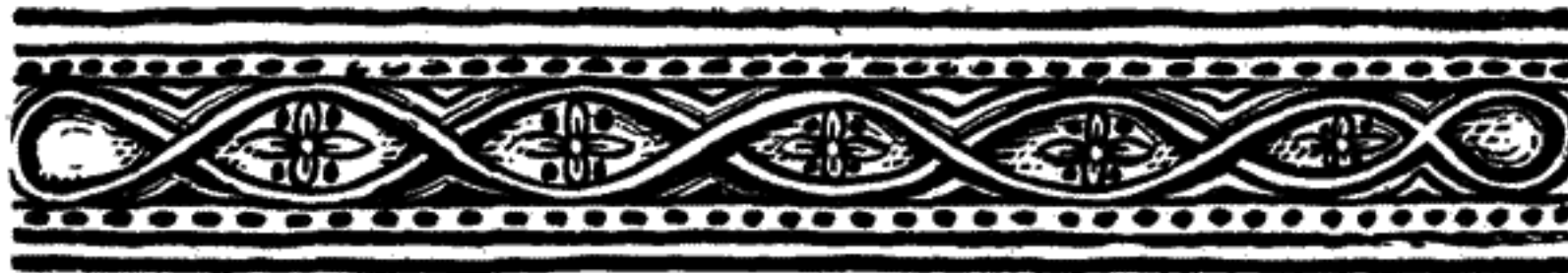
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΩΟΣ
ΙΟΥΛΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
1955

Ε.Γ.Α. της Κ.ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΜΗΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΜΑΣ

7.- ΑΛΦΑΒΗΤΟΣ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΤΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΤΟΥΤΟΥ

Τὸ κατωτέρω δημοσιεύομενον στιχοῦργημα ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς ἠθικοδιδασκτικῆς ποιητικῆς παραγωγῆς, ἣτις ἀποτελεῖ σημαντικὴν ἔκφρασιν τῶν πνευματικῶν δημιουργημάτων τῶν τελευταίων αἰώνων τῆς βυζαντινῆς περιόδου ὡς καὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνων, συνδέεται δὲ στενότερα πρὸς τὸν θρησκευτικὸν χαρακτήρα, ὅστις διακρίνει κατὰ τὴν μακράκιον αὐτοῦ ἐποχὴν τὸ Βυζάντιον καὶ πάσας τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ ἐκδηλώσεις¹.

Οὕτως ἡ διδακτικὴ ποίησις τῆς περιόδου ταύτης, ἣτις εἶναι ἀρκούντως πλουσία καὶ εἰς τὴν ἀρχαῖζουσαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐκφράζει κατὰ τὸν πιστότερον τρόπον τὴν ψυχοσύνθεσιν καὶ περιγράφει ἐπιτυχῶς τὸν χαρακτήρα τῶν Βυζαντινῶν, ἀποκαλύπτουσα τὸν ψυχικὸν καὶ κοινωνικὸν κόσμον ὡς καὶ τὴν εὐρύτεραν περὶ τῆς ζωῆς καὶ ἀγωγῆς ἀντίληψιν αὐτῶν. Ἀναφέρεται εἰς ὑποδείξεις ἀφορώσας εἰς ζητήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, εἰς θέματα ἐπιστημονικά, πολιτικά, οἰκογενειακά, καὶ περιέχει μακράς καὶ λεπτομερεῖς νοουθεσίας περὶ τῆς ἠθικῆς διαβίωσης τοῦ ἀνθρώπου καὶ περὶ τῆς μετὰ θάνατον σωτηρίας τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀπολαύσεως τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν.

Οἱ στιχοῦργοι τῶν ἔργων τούτων εἴτε εἶναι λόγιοι καὶ πολυμαθεῖς εἴτε ἀπλοῖκοι καὶ ἡμιμαθεῖς, εἴτε ἀνήκουν εἰς ἀνωτέρας κοινωνικὰς τάξεις εἴτε προέρχονται ἐκ τῶν κατωτέρων, παρέχουν ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος, ἐν τῷ ὁποίῳ εὗρισκοντο, εἰς δὲ τὴν ποίησιν τῶν

ἀνευρίσκομεν τὰς κυριωτέρας καὶ πλέον ἀντιπροσωπευτικὰς ἰδέας τῆς κοινωνίας τῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς θρησκευτικὰς δοξασίας τοῦ βυζαντινοῦ λαοῦ, τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ ἀτόμου ἐναντι τῶν ἀνωτέρων, τῶν οἰκείων καὶ τῶν ὑποδεεστέρων, τὰ καθήκοντα ἐν γένει τοῦ καλοῦ πολίτου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ χριστιανοῦ. Παρέχονται ἀκόμη σημαντικαὶ εἰδήσεις περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ περὶ τῶν οἰκογενειακῶν καὶ κοινωνικῶν παραδόσεων αὐτοῦ.

Τὸ εἶδος τῆς διδακτικῆς ποιήσεως ἐκαλλιέργηθη καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας, μὲ κυριωτέρους ἐκπροσώπους τὸν Θεόγγιν, τὸν Φωκυλίδην, τὸν Ἴσοκράτην, συνεχίσθη μὲ τοὺς ποιητὰς τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς, τέλος δὲ ἐπλουτίσθη ἰδιαίτερος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βυζαντινῆς περιόδου, ἀπὸ τοῦ 9ου ἰδίᾳ αἰῶνος, μὲ πολυπληθῆ ἔργα ἀποβλέποντα ἀποκλειστικῶς εἰς ἠθικὸν σκοπὸν. Τοιαῦτα ἔργα εἶναι εἰς καθαρεύουσαν ἢ περίφημος «Διόπρα» τοῦ φιλίππου Μονοτρόπου, γνωστὴ ὑπὸ τὸν τίτλον «Καθρέπτῃς τῆς ἀρετῆς», τοῦ 11ου αἰῶνος, διάφορα ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ψελλοῦ καὶ τοῦ Τζέτζη, τοῦ 12ου αἰῶνος, τὸ ποίημα «Εἰς τὴν σωφροσύνην» τοῦ Μελιτινιώτου, τοῦ 13ου αἰῶνος, οἱ «Στίχοι αὐτοσχέδιοι εἰς κοινὴν ἀκοήν» τοῦ Λαπίθη, τοῦ 14ου αἰῶνος².

Τοὺς παλαιότερους τούτους ἠθικολόγους ποιητὰς, οἵτινες, ὡς ἐλέχθη, ἔγραψαν τὰ διδακτικὰ στιχοῦργήματα αὐτῶν εἰς καθαρεῦτον ἰδίωμα, ἐμιμήθησαν βραδύτερον καὶ ἄλλοι ἠθικολόγοι ποιηταί, χρησιμοποίησαντες τῶρα πλέον τὴν δημοτικὴν, διακρινόμενοι καὶ διὰ τὴν ζωηροτέραν καὶ φυσικωτέραν διατύπωσιν τῆς περιγραφῆς καὶ διὰ τὴν πιστοτέραν ἀπεικόνισιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινωνίας. Ἐνεκα τούτου τὸ ἔργον αὐτῶν ἔχει μεγάλην ση-

1. Γενικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ἠθικοδιδασκτικῆς ποιήσεως βλ. ἐν Κ ρ ο υ μ β ά χ ε ρ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, μεταφρασθεῖσα, ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου, Ἀθήναι 1900, τόμ. Γ', σελ. 33 ἐπ., S. K a r a i s k a k i s, Das Lehregedicht Λόγοι διδακτικοὶ τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν von Marcos Depharanas, Λαογραφία, Δελτίον τῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας, τόμ. ΙΑ', 1, Θεσσαλονίκη 1934, σελ. 1-66 καὶ τὴν ἐκεῖ ἀναφερομένην πλουσίαν βιβλιογραφίαν.

2. Περὶ τοῦ περιεχομένου καὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν ἔργων τούτων βλ. προχείρως Κ ρ ο υ μ β ά χ ε ρ, Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, ἐνθ' ἄν.

μασίαν διὰ τὴν γνώριμian τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ γενικώτερον τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, προσέτι δὲ καὶ διὰ τὴν μελέτην τῆς γλωσσικῆς μορφῆς, ἥτις, παρέχουσα πολύτιμα στοιχεῖα, ἐπιτρέπει νὰ παρακολουθήσωμεν τὰς μεταβολὰς καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης εἰς μίαν τῶν κρισιμωτέρων περιόδων τῆς μακρᾶς αὐτῆς ἱστορίας. Τοιαῦτα ἔργα εἶναι ὁ «Λόγος παρηγορητικός περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας», ἢ «Ἀφήγησις περὶ τοῦ Πτωχολέοντος»³, διάφοροι «Ἀλφάβητοι κατανυκτικοί», καὶ, βραδύτερον, τὰ ἔργα τοῦ Σαχλίκη, τοῦ Δεφαράνα, τοῦ Φαλιέρου κ.ἄ. Σημαντικώτερον ὅμως τοῦ κύκλου τούτου εἶναι τὸ περίφημον στιχοῦργημα τοῦ Σπανέα, τὸ ὁποῖον ἐμιμήθησαν πολλοὶ μεταγενέστεροι ποιηταί, ἡμέτεροι καὶ ξένοι, διαμορφωθείσης οὕτω πλουσίας σχετικῆς λογοτεχνικῆς παραδόσεως⁴.

* * *

Τὸ κατωτέρω στιχοῦργημα ἀποτελεῖται

3. Βλ. Γ. Θ. Ζώρα, Ἱστορία τοῦ Πτωχολέοντος (ἐξ ἰδιοκτήτου ἀνεκδότου παραλλαγῆς), Κρητικά Χρονικά, τόμ. Ζ', 1953, σελ. 267 - 295 καὶ τὴν ἐκεῖ ἀναγραφομένην βιβλιογραφίαν. Περὶ τῆς σχέσεως τοῦ διδακτικοῦ τούτου στιχοῦργήματος καὶ τοῦ θρύλου τοῦ Πτωχολέοντος ὅστις ἐμελλε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν αὐτοκρατορίαν θὰ γράψωμεν προσεχῶς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν ἀρχαιοτάτῳ χρησμῷ σωζομένῳ ἐν τῷ βιενναίῳ κώδικι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος ἀναφέρεται ἀποκατάστασις τῆς βασιλείας τοῦ δικαίου, τοῦ ἀφωμοιωμένου τῷ Θεῷ καὶ δίδωξις τῶν Ἰσμαηλιτῶν. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ «Λόγος περὶ τοῦ θρυλλουμένου πτωχοῦ καὶ ἐκλεπτοῦ βασιλέως τοῦ κατοικοῦντος ἐν τῷ πρώτῳ ἄκρῳ τῆς Βυζαντίδος», τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, «ὄν ἐδόκουν οἱ ἄνθρωποι οὐδὲν ὄντες οὐδὲν ὄντα καὶ οὐδὲν χρησιμεύοντα, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ καὶ χρίσει αὐτὸν τὸν ἔλαιον τὰ τέλη τῶν ἡμερῶν, ὅς γραφήσεται ἡλεμμένος» καὶ ἐξελεύσεται κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν καὶ κρατήσῃ αὐτούς». Βλ. Vassiliev, *Anecdota graeco-byzantina*, Πετρούπολις, 1893, σελ. 36 ἐπ., Πολίτου, *Παραδόσεις*, τόμ. Β', Ἀθήναι, 1904, σελ. 665 ἐπ., Εὐλ. Κουρίλα, *Θεόκλειτος ὁ Πολυείδης*, Θρακικά, τόμ. Ε', 1934, σελ. 87 ἐπ. καὶ τὴν ἐκεῖ ἀναφερομένην βιβλιογραφίαν.

4. Περὶ τοῦ περιεχομένου καὶ τῶν ἐκδόσεων τῶν ἔργων τούτων βλ. προχείρως Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, ἐνθ' ἀν.,

ἐξ 120 δεκαπεντασυλλάβων στίχων, ὅτε μὲν ὁμοιοκαταλήκτων ὅτε δὲ ἀνομοιοκαταλήκτων, διαιρουμένων εἰς 24 πεντασυλλάβους στροφάς, με ἀλφαβητικὴν ἀκροστιχίδα. Τὸ περιεχόμενον εἶναι ἀπλοῦν, ὡς καὶ ἄλλα δὲ ἀνάλογα στιχοῦργήματα τῆς ἐποχῆς, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, περιγράφει τὸ ἀβέβαιον καὶ πρόσκαιρον τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν καὶ συμβουλεύει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὴν καὶ εὐλάβειαν, ὡς τὰ μόνα μέσα σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς αἰωνίας ζωῆς.

Εἰς τὸ ποίημα εἶναι καταφανῆς ἡ ἐπίδρασις τῶν προγενεστέρων ἠθικοδιδασκτικῶν ἔργων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως ἐκ τῆς ὁποίας ὁ ποιητὴς παραλαμβάνει φράσεις καὶ εἰκόνας⁵, συχνάκις δέ, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς «Ἀλφαβήτου» ἐπαναλαμβάνει τὰς αὐτὰς ἰδέας εἴτε ὑπὸ διάφορον μορφήν εἴτε χρησιμοποιῶν τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς λέξεις⁶.

Τὸ κείμενον σώζεται εἰς πλείονα χειρόγραφα⁷, ἐξεδόθη δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Wagner ἐκ τοῦ μοντεπεσσουλανοῦ κώδικος ἐν ἀντιπαραβολῇ καὶ πρὸς τὸν βιενναῖον 244 εἰς τὰ *Carmina graeca*⁸, ἐξ οὗ καὶ ἀναδημοσιεύεται κατωτέρω :

5. Ἡ μίμησις ἐκκλησιαστικῶν κειμένων εἶναι φαινόμενον σύνηθες εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς, ἰδίᾳ δὲ τοὺς στιχοῦργοὺς θρησκευτικῶν καὶ διδακτικῶν ἔργων.

6. Οὕτω στίχ. 5 : τὸ τέλος οὐ κερδίσεις, καὶ στίχ. 20 : τὸ τέλος τί κερδίσεις — στίχ. 30 : καὶ πάντα πράττε τὸ καλόν, διὰ νὰ σωθῇ ἡ ψυχὴ σου, καὶ στίχ. 45 : κ' ἐπιμελήσου τὴν ψυχὴν πρὶν νὰ σὲ λάβῃ ἡ ὥρα, καὶ στίχ. 55 : διὰ ταῦτα πράττε τὸ καλόν, πρὶν νὰ σὲ λάβῃ ἡ ὥρα — στίχ. 47 : τὰ πράγματά σου τῶν πτωχῶν χαιράμενός τα δίδε, καὶ στίχ. 105 : καὶ ἐνθυμήσου τοὺς πτωχοὺς καὶ ποῖσ' ἐλεημοσύνην — στίχ. 68 : ποὺ παραβλέπει τὸν κριτὴν, τὴν φοβεράν ἡμέραν, καὶ στίχ. 92 : καὶ οὐ θυμᾶσαι τὸν κριτὴν, τὴν φοβεράν ἡμέραν — στίχ. 76 : πῶς σὲ νικᾷ ἡ ὄρεξις καὶ χάνεις τὴν ψυχὴν σου, καὶ στίχ. 96 : ὑπερνικᾷ σ' ἡ ὄρεξις καὶ χάνεις τὴν ψυχὴν σου — στίχ. 77 : ἰδὲς μεταμελήθητι, ψύξον τὴν ὄρεξίν σου, καὶ στίχ. 97 : ἰδὲς μεταμελήθητι, κόψε κακὰς ὄρεξεις, κ.λ.π.

7. Βλ. Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, ἐνθ' ἀν., τόμ. Γ', σελ. 61 - 63.

8. G. Wagner, *Carmina graeca medi aevi*, Lipsiae 1874, σελ. 242 - 247.

ΑΛΦΑΒΗΤΟΣ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΑΤΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΤΟΥΤΟΥ

5 **"**Ἀνθρωπε, πάσχεις και θαρροῖς τὸ κάμνεις νὰ κερδίσης.
κακοπαθεῖς και μάχεσαι, θέλεις ἵνα πλουτήσης,
πλατύνεσαι κι αὐξάνεσαι εἰς πλοῦτον και εἰς τέκνα·
διαν οὖν λάβης τὰ ποθεῖς, χαρῆς και εὐθυμῆσης,
ὁ θάνατος ἀρπάζει σε, τὸ τέλος οὐ κερδίζεις.

10 **Β**λέπεις τὸν κόσμον, ἄνθρωπε, τροχὸς ἔν' και γυρίζει·
τοὺς μὲν ἀνάγει σήμερον, τοὺς δ' ἄλλους κατεβάζει,
και τοὺς ἀνάγει σήμερον, πάλε κλωθογυρίζει·
ἄστατος ἔστι, πιστεύσον, ἐπὶ πολλοὺς γυρίζει·
και ἔχ' ἐλπίδα εἰς Θεὸν και νὰ σὲ βοηθήσῃ.

15 **Γ**ίνεσαι μέγας, ἄνθρωπε, βλέπεις τοὺς ἄνω κάτω·
τοὺς ἔβλεπες ἄπάνω σου, τώρα τοὺς βλέπεις κάτω.
Θές τὸν σκοπὸν σου, πρόσσεξε, τοὺς εἶδες ἄνω κάτω,
πῶς τοὺς γυρίζει ὁ τροχὸς τοὺς κάτω πάλιν ἄνω.
Φέρνει τὸν πλούσιον εἰς πτωχειάν και τὸν πτωχὸν εἰς πλοῦτον.

20 **Δ**ύνεσαι πάλιν σήμερον νὰ χάσης, νὰ σκοιῶσης,
νὰ καύσης χώρας φοβεράς, νὰ τὰς αἰχμαλωτεύσης,
ἢ δυναστεύσης ὄρφανούς και πένητες και χῆρες,
και εἰ ποιήσεις πραγματειᾶν ἢ τὴν πλεονεξίαν,
παρακαλῶ σε νὰ μ' εἰπῆς τὸ τέλος τί κερδίζεις.

25 **"**Ελαβες δόξαν, ἄνθρωπε, ἐπλοῦτησες κ' ἐχάρης,
εἰς τὰ ἐπλοῦτησες καλῶς, ἐκέρδισες κ' ἐχάρης,
εἶπε και πληροφορήσον τί θέλεις νὰ ἐπάρῃς;
Μόνον γὰρ και τὸ σάβανον μόλις νὰ τὸ ἐπάρῃς·
μάτην πλουτεῖς, ὦ ἄνθρωπε, και μάτην κοπιάζεις.

30 **Ζ**ώνεσαι ζώνην ἰσχυράν, μοχθεῖς πολλὰ και τρέχεις,
κακοπαθεῖς και μάχεσαι τὸν κόσμον νὰ τὸν ἔχῃς,
και φαίνεται σε πάντοτε, οὐδὲν τὸν θέλεις χάσει.
Ὅρα στιγμήν ἐχάσες τον και τίποτα οὐκ ἔχεις.
Και πάντα πρότιτε τὸ καλόν, διὰ νὰ σωθῇ ἡ ψυχὴ σου.

35 **"**Ἦλθες εἰς κόσμον, περπατεῖς, παρέχεις νὰ φροντίζῃς·
τὸν κόσμον γὰρ αὐτὸν ποθεῖς κ' οὐ χρήζεις τῶν μελλόντων.
Τὰ πρόσκαιρα, τὰ γήινα ποθεῖς τα ἐκ καρδίας,
κ' ἔχεις ἀγάπην εἰς αὐτὰ πλέον ἐκ τῆς ψυχῆς σου.
Πρὸς τὴν ψυχὴν κρειττότερον τί ἄλλον νὰ γυρίσῃς;

40 **Θ**έλεις νὰ ἴδῃς τὸ κέρδος σου, πάντως και νὰ πιστεύσῃς;
Εὔρε μνημεῖον ἀνοικτὸν και ἀνατράνισέ το;
τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ἄρχοντας πρόσσεξε νὰ τοὺς ἴδῃς·
οὐκ ἔναι ἄλλον τίποτε εἰμὴ σκωλήκων βροῶμα·
και ἐνθυμήσου, ἄνθρωπε, πῶς μέλλεις ν' ἀποθάνῃς.

"Ἴδου τὸ τέλος ἤγγικεν, ἄνθρωπε, γνώρισέ το.
Και σκέψαι, λάβε κατὰ νοῦν και μάθε σου τὴν φύσιν.

- καὶ ἐνθυμήσου τὸν κριτὴν, κ' ἔχε τον εἰς τὸν νοῦ σου,
καὶ στέναξον, ὦ ἄθλιε, καὶ κλαῦσον ἐκ καρδίας,
45 κ' ἐπιμελήσου τὴν ψυχὴν πρὶν νὰ σὲ λάβῃ ἡ ὥρα.
- Κ**αλὸν νὰ ποίησ, ἄνθρωπε, ἐκεῖνον νὰ κερδίησ
τὰ πράγματά σου τῶν πτωχῶν χαιράμενός τα δίδε,
πλοῦτον πολὺν καὶ θησαυρὸν εἰς τοὺς πτωχοὺς νὰ τ' εὖρησ
καὶ τὸν κριτὴν τὸν φοβερὸν καθαρῶς ν' ἀντρανίησ,
50 τότε νὰ λάβῃς ἔλεον, μεγάλην παρησίαν
- Λ**έγεις νὰ ποίησ παρομπρὸς νὰ κλαύησ, νὰ θρηνήησ,
νὰ παραβλέψῃς τὸ κακὸν καὶ τὸ καλὸν νὰ ποίησ,
καὶ ἔχεις τὸ καθ' ἑαυτοῦ, βούλεσαι νὰ τὸ ποίησ.
"Ἄν ἔλθῃ ὁ θάνατος γοργά, τί ἀπήλογον νὰ δώησ;
55 Διὰ ταῦτα πράττε τὸ καλόν, πρὶν νὰ σὲ λάβῃ ἡ ὥρα.
- Μ**ήνα σὲ φαίνει', ἄνθρωπε, ὁ θάνατος οὐ τρέχει;
Πίστευσον τὴν ἀλήθειαν, ἐκεῖνος πάντα τρέχει.
Κ' ἐκεῖνος ὦραν, ἄνθρωπε, οὐκ ἔχει, οὐδὲ δόξα'
κ' εἴ τινα εὖρη 'ς τὸ καλόν, ἀφίνει κι ἀναμένει,
60 τὸν δὲ εἰς τὸ κακὸν εὖρη, αἰφνίδιον ἀρπάζει.
- Ν**ύκτιαν ἡμέραν, ἄνθρωπε, περιπατεῖς καὶ τρέχεις,
καὶ καβαλλάρης καὶ πεζὸς τὸν κόσμον τριγυρίζεις'
τὰς ἡδονὰς τὰς ἄτακτας ποθεῖς καὶ χαίρεις τας,
κι ἀλησμονεῖς τὸ δίκαιον καὶ τ' ἄδικον γυρεύεις.
65 Καὶ ἐνθυμήσου, ἄνθρωπε, τὴν ὥραν τοῦ θανάτου.
- Ξ**ενίζομαι 'ς τὸν ἄνθρωπον ὅπου οὐδὲν πιστεύει
κρίσιν καὶ ἀνταπόδοσιν εἰς τὸν παρόντα κόσμον,
ποὺ παραβλέπει τὸν κριτὴν, τὴν φοβερὰν ἡμέραν,
ἣν μέλλει γὰρ παρίστασθαι τρόμῳ πολλῷ καὶ φόβῳ'
70 ὅταν οὖν μέλλει νὰ κριθῇ, τί λόγον ν' ἀποδώσῃ;
- "**Ο**τιαν ὑπῆς εἰς τὸν κριτὴν, σταθῆς κι ἀναντρανίησ,
καὶ τὸν κριτὴν τὸν φοβερὸν καὶ τὸν βρυγμὸν τὸν μέγαν,
τὸ πῶς ὑπᾶν οἱ δίκαιοι εἰς τὰ ὠραῖα κάλλη,
οἱ δ' ἄδικοι κ' ἐπίορκοι εἰς μεγάλην ὀδύνην
75 πολλὰ νὰ κλαύησ, νὰ δαρῆς, τὴν κεφαλὴν σου δειρῆς.
- Π**ῶς σὲ νικᾷ ἡ ὄρεξις καὶ χάνησ τὴν ψυχὴν σου!
Ἰδέ, μεταμελήθητι, ψύξον τὴν ὄρεξίν σου,
νήστευσον, κακοπάθησον, φεῦγ' ἀπὸ πᾶσαν γύνη,
ἀπὸ καλῆς, ἀπὸ κακῆς, ἀπὸ πάσης 'πιθυμίας,
80 νὰ λάβῃς δόξαν ἐκ Θεοῦ, τιμὴν παρὰ ἀνθρώπων.
- Ρ**ήγας ἂν γένησ, ἄνθρωπε, χώρας καὶ ἂν κατάρξῃσ,
καὶ χρήματα καὶ πλουτισμὸν πολὺν ἂν ὑποτάξῃσ,
καὶ τὴν ψυχὴν σου ὑστερηθῆς, νόησε τὴν ζημίαν.
Οἱ ἄνθρωποι τὰ χρήματα διανέμουν νὰ σωθοῦσιν,
85 καὶ τὸν Χριστὸν τὸν ἀγαθὸν αὐτὰ νὰ τὸν δανείσουν.
- Σ**υνάγεις χρήματα πολλὰ, φαντάσματα καὶ δόξαν,
καὶ δείχνεις τόλμην φοβεράν, δγκώνεσαι μεγάλως,

- 90 **Θυμήσου γὰρ τοὺς πρὸ ἐσοῦ, τί ἐκέρδισαν ἐκεῖνοι,
καὶ λείπ' ἀπὲ τὸ ἄδικον, βλέπε δικαιοσύνη.
'Ο θάνατος ἀρπάζει σε, τὴν δόξαν ὄλην χάνεις.**
- 95 **Τυφλώνουν σε τὰ πρόσκαιρα καὶ οὐ θυμᾶσαι κρίσιν,
καὶ οὐ θυμᾶσαι τὸν κριτὴν, τὴν φοβερὰν ἡμέραν,
βούλεσαι δώσης χορήματα, ἐλπίζεις διὰ τὰ ζήσης·
τοῦτο (δὲ) πληροφόρεσαι καὶ βάλε κατὰ νοῦν σου·
ὡς ὄνειρον γὰρ φαίνεται ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.**
- 100 **'Υπερνεκῶ σ' ἡ ὄρεξις καὶ χάνεις τὴν ψυχὴν σου
'Ιδέ, μεταμελήθητι, κόψε κακὰς ὄρεξεις·
πολλοὶ ἐκ τῆς ὄρεξεως ἐχάσαν τὴν ψυχὴν τους.
Φοβήθητι, ὦ ἄνθρωπε, ποῦ θέλεις καταστήσει,
εἰς τὸν κριτὴν τὸν φοβερὸν καὶ τὸν καρδιογνώστην.**
- 105 **Φέρε τὸν νοῦν σου ἀπὸ τοῦ νῦν πῶς ἦσουν εἰς τὸν κόσμον,
πῶς ἐγεννήθης, ἐλεεινέ, πῶς θέλεις ἀποθάνει.
"Αν ἔχης γνῶσιν, ἄφες τὰ ἐκεῖνα τὰ ἐκράτεις.
'Απὸ ψυχῆς τὰ μίσησε, ποσῶς οὐκ ὠφελοῦν σε.
Καὶ ἐνθυμήσου τοὺς πτωχοὺς καὶ ποῖο' ἐλεημοσύνην.**
- 110 **Χῶμαν ὑπάρχεις, ἄνθρωπε· κἂν οἶος καὶ ἂν εἶσαι,
κἂν βασιλεύς, κἂν πένητας, πατριαρχῶν τὸ κλέος,
ἢ ἀρχῶν ἢ ἀρχόμενος, ὁ χοῦς σὲ ἀναμένει.
Σπούδαζε, πράττε τὸ καλόν, καὶ τὸ καλὸν τὰ λάβης,
καὶ μὴ ἐλπίζης τὰ σωθῆς, χωρὶς κατὰ τὰ κάμης.**
- 115 **Ψώραν, ἂν ἔχης, ἄνθρωπε, γυρεύεις θεραπείαν,
καὶ τριγυρίζεις ἰατρὸν τὰ λάβης θεραπείαν,
καὶ δίδεις ἐκ τὰ πλούτη σου καὶ ἀπὸ τὰ ἔχοντά σου.
"Αν εἰς τὴν σάρκα τὴν φθαροτὴν γυρεύης θεραπείαν,
τὴν τῆς ψυχῆς ἀσθένειαν οὐ μέλλεις θεραπεῦσαι ;**
- 120 **"Ω παραδόξον συμφορᾶς, ὦ μυστηρίου ξένου !
'Ο κτίστης γὰρ καὶ κύριος θεός τε καὶ δεσπότης
εἰς γῆν κατήλθεν σαρκωθεὶς ἐκ κόρης ἀπειράνδρου.
'Ιδωμεν οὖν γε καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν,
αὐτὸν ἃς προσκυνήσωμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.**

* * *

Τὸ διδακτικὸν τοῦτο στιχοῦργημα, χαρακτηριστικὸν δείγμα τῆς νοοτροπίας μιᾶς ἐποχῆς, παρουσιάζει σημαντικὸν ἐνδιαφέρον, ἔτυχε δὲ καὶ εὐρυτέρας διαδόσεως,

ὡς πιστοποιοῦν αἱ ποικίλαι διασωθεῖσαι παραλλαγὰὶ αὐτοῦ, τινὲς τῶν ὁποίων ὁμως δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐκδοθῆ".

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΖΩΡΑΣ

